

Eeuw wandeling over de Kampina

Waar: [Kampina](#)

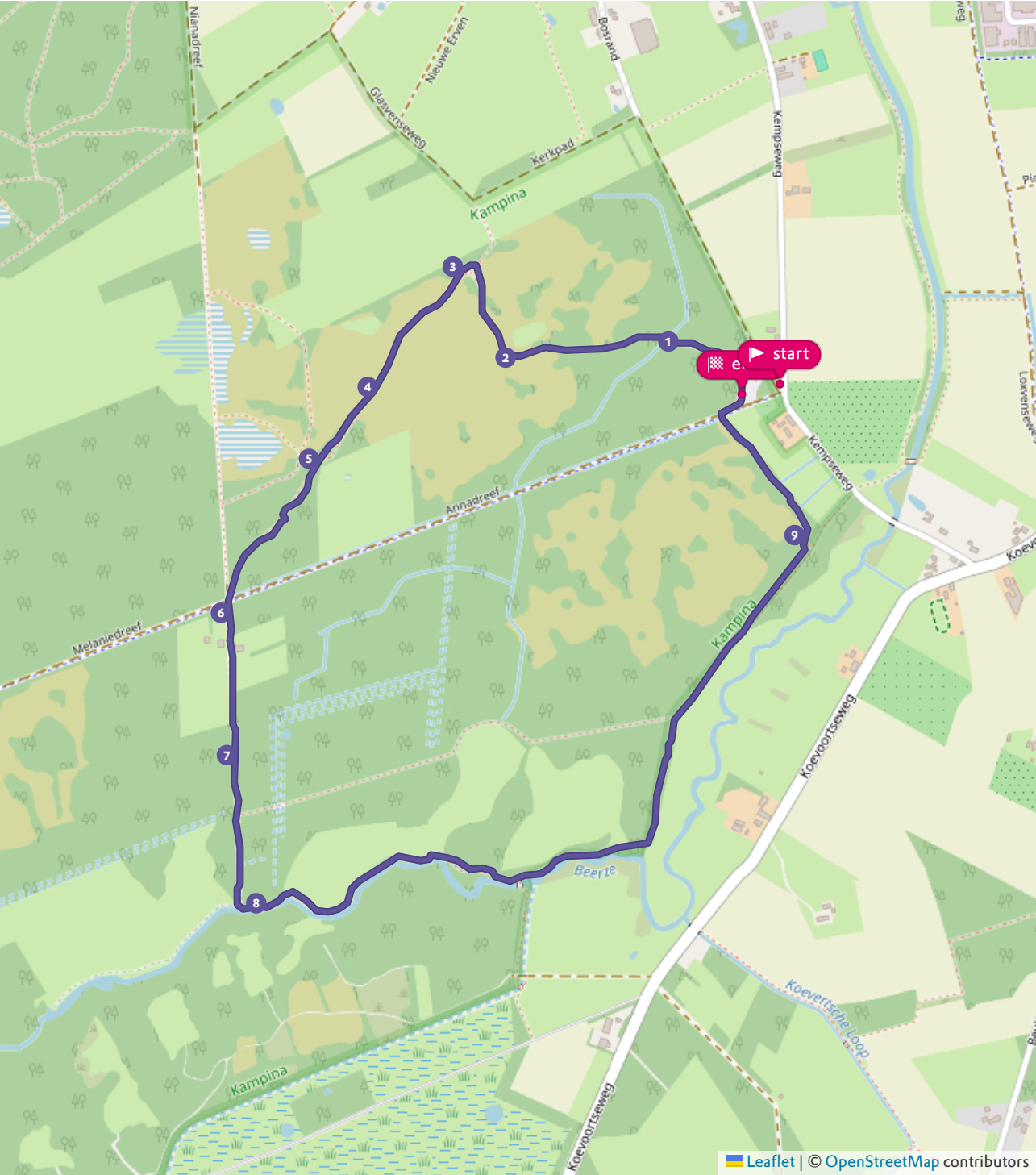

🕒 1 uur 27 🚶 4,4 km

Over de route

Welkom op de Kampina. Je bent hier in een deel van de Kampina dat in 1904 door de familie van Tienhoven werd aangekocht. Zij namen 800 hectare grond over, waaronder ook het witte Huize Kampina, waar je straks nog langs komt. Weer twintig jaar later, in 1924, kon Natuurmonumenten het aankopen en werd het een beschermd natuurgebied. Tijdens deze wandeling dompel je je onder in de afgelopen eeuw waarin het natuurbeheer zich ontwikkelde, kansen werden benut en bedreigingen zijn afgewend. Houd tijdens het wandelen de bruine pijltjes in de gaten.

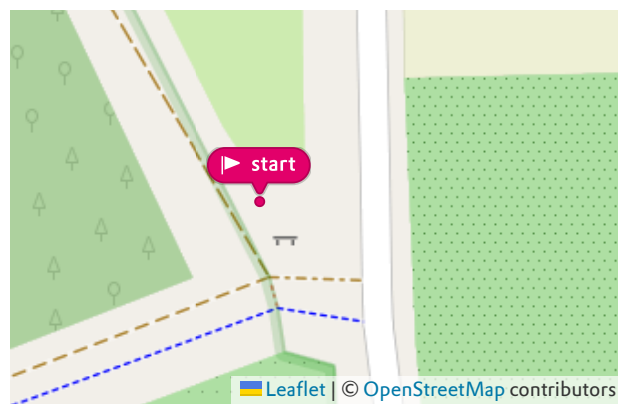
Kaart

Waar kun je starten

Parkeerplaats Kempseweg

📍 Locatie

Wat kom je onderweg tegen?

1. Wie jou voorgingen

Vroeger werd er gejaagd, gevist, landbouw bedreven, vee geweid, turf gestoken en hout geogst. Die bedrijvigheid liet haar sporen na die je terugziet in de heidevelden, bossen en vennen en kruiden- en bloemrijke graslanden en akkers. Honderd jaar geleden verdwenen dit soort landschappen in Nederland in rap tempo. Natuurmonumenten kreeg toen de kans om een deel van de Kampina aan te kopen en zo de bijzondere natuur voor verdere ontginningen te beschermen. De natuurbescherming stond echter nog in haar kinderschoenen. Men ging er van uit dat aankoop alleen voldoende was om het blijvend te behouden. In de eeuw die volgde groeide het inzicht dat 'niets doen' leidde tot verlies van soorten. Beheer was nodig om het leefgebied van deze soorten optimaal te houden.

2. Waardeloze grond

Toen rond 1900 kunstmest werd uitgevonden, verloor de heide haar waarde als weidegrond en werd als 'waardeloos' gezien. Boeren waren niet langer afhankelijk van de mest van schapen en runderen. Een nieuw verdienmodel werd gevonden in de aanplant van naaldbossen. In de Limburgse mijnbouw was namelijk een grote behoefte aan hout.

Gijsberg van Tienhoven, de vader van Pieter van Tienhoven (medeoprichter van Natuurmonumenten), zocht ook naar grond waarvan hij de bodem productief kon maken. Zijn oog viel op een veiling in het Grand Hotel in Boxtel, waar landgoed Kampina (287 hectare) op 3 april 1904 bij opbod werd geveild.

Zolang de waskaarsen brandden, konden er biedingen worden gedaan. Naast Van Tienhoven waren er nog andere bidders en ze maakten er een spannende veiling van. Maar toen de kaars uitgebrand was, had Van Tienhoven het hoogste bod gedaan. Hij betaalde voor landgoed Kampina 16.554,14 gulden.

Met deze aankoop kwam de Kampina ook in het leven van zijn zoon Piet. Hij was een financieel talent met een groen hart. Van alle natuurgebieden die hij voor Natuurmonumenten zou aankopen, was de Kampina hem het dierbaarst. In 1924 verkocht hij het familiebezit (inmiddels 400 ha.) aan Natuurmonumenten. Door aankoop van steeds nieuwe gronden groeide de Kampina. In 1942 was al ruim 1042 ha. beschermd en inmiddels is dat uitgegroeid tot ruim 1700 ha. Pieter van Tienhoven regelde na zijn overlijden dat zijn as bijgezet zou worden op de Kampina op een verhoging met uitzicht over de Zandbergsvennen, niet ver van Huize Kampina. Je kunt hier via de [Van Tienhovenroute](#) (2,7 km) komen.

3. Heidevogels die verdwenen en terugkeerden

Al honderd jaar lang zorgt een team van boswachters voor de natuur van de Kampina. Toch waren zij niet altijd in staat om haar te beschermen tegen alle bedreigingen van buitenaf. Denk aan de zure regen, de watervervuiling van de Beerze, de stikstofneerslag en de verdroging door allerlei wateronttrekkingen in de omgeving.

Vooraf de natte heide had en heeft hieronder zwaar te lijden. Boswachters moesten dan ook met lede ogen aanzien dat typische heidevogels zoals korhoenders, grauwe kiekendieven, klapeksters en grutto's van de Kampina verdwenen. Hun leefgebied was te sterk achteruitgegaan .

De laatste wulpen houden nog stand, al zijn het nog maar twee koppels. Daarom blijven we ons inzetten voor herstel en versterking van hun leefgebied. Steeds vaker samen met andere organisaties zoals waterschappen, provincie, boeren en omwonenden.

Een mooi succesverhaal is het tegenhouden van een megastal met ruim 16.000 varkens die tegen de Kampina was gepland en voor veel extra stikstof zou zorgen. De juridische strijd duurde jaren en werd in 2022 beslecht in het voordeel van de natuur. De megastal kwam er niet.

Vogelsoorten die je weer na zeer lange tijd afwezigheid kunt tegenkomen op de Kampina zijn de raaf en de grauwe klauwier.

4. Grazende runderen

Grote delen van de heide worden overwoekerd met pijpenstrootje. Deze grassoort kan zeer goed omgaan met de overmaat van stikstof die neerdaalt in het gebied. Het pijpenstro groeit zo snel dat het de heidestruiken totaal dreigt te verdringen.

Om die vergrassing tegen te gaan, zet Natuurmonumenten drie middelen in. Op de Kampina grazen Brandrode runderen en het Franse vleesras Blonde d'Aquitaine. Zij grazen het pijpenstrootje weg en heideplanten krijgen weer de kans te groeien. In augustus en september bloeit zij dan prachtig paars. Er loopt een schaapskudde, met herder, door het gebied. Die zetten we gericht in met het grazen. Tot slot plaggen we stroken op een aantal plekken, de heide komt ook daar weer naar boven!

5. Van plezierjacht via beheerjacht naar een jachtverbod.

Er leven veel reeën op de Kampina en de kans is dan ook groot dat een ree hier je pad kruist. Er wordt alleen nog op ze 'geschoten' met een camera, maar dat was ooit wel anders.

In de Middeleeuwen was de Heerlijkheid van Boxtel, waartoe ook de Kampina behoorde, het jachtterrein van de Hertog van Brabant en die 'plezierjacht' heeft eeuwenlang een rol gespeeld in het gebied. Ook toen Natuurmonumenten honderd jaar geleden het eerste deel van de Kampina aankocht, was de jacht, net als in de meeste natuurgebieden, nog een serieuze aangelegenheid. De eerste betaalde functie was dan ook die van 'jachttopzichter'. Tot het eind van de jaren zeventig gaf Natuurmonumenten nog toestemming om per jaar rond de 150 fazanten uit te zetten en drijfjachten te organiseren. Gelukkig is hier een eind aan gekomen. Door toegenomen kennis over (fauna)beheer en een groeiende weerstand in de samenleving, nam de jacht vanaf de jaren tachtig sterk af. Er werd nog wel aan beheerjacht gedaan om het aantal reeën te beperken. Niet dat die een probleem voor de natuur vormden, maar de druk vanuit de landbouw was groot om de vraatschade aan landbouwgewassen zoveel mogelijk te beperken.

Nu heerst er een algemeen jachtverbod en worden reeën alleen nog geteld.

6. Huize Kampina

Een mooie witte woning doemt op in het bos. Welkom bij Huize Kampina! Het huidige huis ziet er bijna net zo uit als het eerste huis, dat in 1944 door de Duitsers werd vernietigd. Kijk maar op de foto, die is uit 1927. Pieter van Tienhoven vertoefde hier regelmatig en nodigde vaak gasten uit om van het huis en de omgeving te genieten. Zo zie je op de foto's een toen nog jonge prinses Juliana.

Vlak na de Tweede Wereldoorlog werd het huis herbouwd voor de toenmalige boswachter Van Ham. Bijna 50 jaar lang diende het als boswachterswoning. Halverwege de jaren negentig ging de boerderij in de verhuur. In 2008 is het in erfpacht verkocht. Dit houdt in dat de grond nog steeds in eigendom is van Natuurmonumenten. Dat maakt het woongenot in deze omgeving er voor de bewoners niet minder om!

7. Bosreservaat

Vanaf de jaren 70 kwam er steeds meer aandacht voor de ontwikkeling van natuur. Er kwamen nieuwe inzichten en die leidde in 1983 tot de aanwijzing van de eerste bosreservaten, waaronder ook in de Kampina. Doel was om de spontane ontwikkeling van verschillende bostypen beter te leren begrijpen. Dat betekende dus ook: geen mensen en geen beheer in dat bosdeel.

Aan je linkerhand ligt het bosreservaat van de Kampina, waar al 45 jaar geen beheer wordt gepleegd. Het is voornamelijk een eiken-berkenbos dat deels is aangeplant en voor een groot deel spontaan is ontstaan. De toegenomen rust en de toename van dood hout heeft goed uitgediend voor roofvogels als havik, sperwer en wespindief en heel veel spechtsoorten.

8. Kronkelende Beerze

Beekherstel

Het oosten van de Kampina wordt gevormd door het beekdal van de Beerze. Waar je nu staat kronkelt de beek nog zoals hij dat 100 jaar geleden ook deed. Dankzij Natuurmonumenten is een deel van de Beerze halverwege de jaren 50 van de vorige eeuw aan kanalisatie ontsnapt. Voor drogere landbouwpercelen werden toen bijna overal in het land beken rechtgetrokken, zodat het water sneller kon worden afgevoerd.

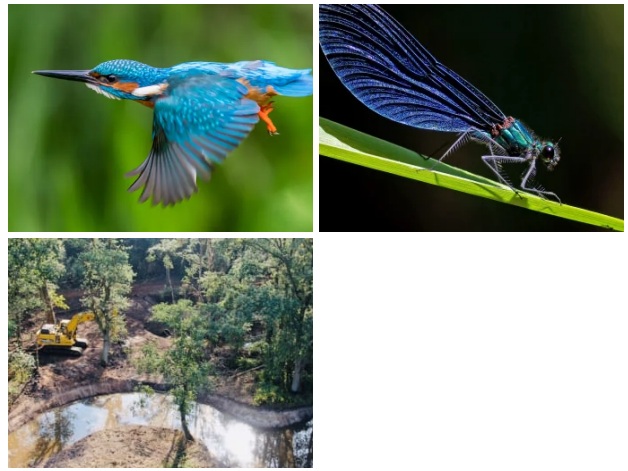
De delen van de Beerze die wel zijn rechtgetrokken hebben inmiddels bijna allemaal hun bochten (meanders) weer teruggekregen. Waterschap de Dommel heeft in samenwerking met Natuurmonumenten de beek weer meer vrijheid gegeven. Het water stroomt door de bochten nu trager en wordt langer vastgehouden in de natuur. Ook is het beekwater al veel schoner dan pak weg twintig jaar geleden. Allerlei dieren en planten in en om de beek profiteren van dit beekherstel. De kwabaal is weer terug in de Beerze.

Op het rechte pad blijven

Aan weerszijden van het verhoogde pad langs de beek zijn vroeger populieren aangeplant. Bewoners gebruikten dit pad om naar Lennisheuvel te lopen, maar als de Beerze weer eens overstroomde stond het pad onder water en was het slecht zichtbaar. Om te voorkomen dat mensen in de diepe beek terecht kwamen, markeerde men het pad aan weerszijden met populieren. Op deze manier bleven ze op het rechte pad!

Blauwe flits

Sinds het water van de Beerze veel schoner is, gaat het beter met allerlei soorten. Bosbeekjuffers dansen weer boven het water en de zeldzame kwabaal en rivierdonderpad zijn terug. De ijsvogel profiteert van het heldere visrijke beekwater. Let vooral op overhangende takken en boomstammen, het zijn zijn geliefde visplekjes.

9. Jeneverbes

Vroeger groeide de jeneverbes hier volop op de zanderige bodem. Het was een ideale struik voor mens én dier. Vogels vlogen af en aan voor de besjes. Het was een mooie schuilplaats voor kleine zoogdieren en de mensen brachten er hun gerechten en dranken mee op smaak. De sterke drank jenever dankt zijn naam aan deze struik. Maar net als de heide, heeft ook de jeneverbes last van het pijpenstrootje. De struik wordt er door overwoekerd en verdrongen.

Leonardo da Vinci

In de middeleeuwen werd de jeneverbes als een symbool van kuisheid gezien. Wanneer je op een schilderij uit die tijd een jeneverbes ziet, dan is dat niet toevallig. Het is meestal een verwijzing naar de persoon op het doek, meestal een dame. De aanwezigheid van de struik bij vrouw onderstreepte haar goede karaktereigenschappen. Op een schilderij van Leonardo da Vinci, het portret van vrouwe Ginevera de Benci, staat ook een jeneverbes. De betekenis van jeneverbes gaat hier nog verder, want ook de naam Ginevera is een verwijzing naar de jeneverbes, net als de hedendaagse meisjesnaam Jennifer.

